

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

Letnik. VII.

V Ljubljani 15. junija 1906.

Št. 6.

Mladinsko čitanje in čtivo.

Nedavno je izšlo obširno poročilo v Monakovskem katehetskem tečaju, ki se je vršil v začetku septembra lanskega leta.^{*)} Obpravnavalo se je temeljito in mikavno o raznih didaktičkih, metodiških vzgojilnih stvareh, ki spadajo tudi v delokrog kateheta, delujočega v ljudski šoli. Knjiga je jako mikavna in poučna za vsakega učitelja in kateheta. Večinoma smo se že ozirali na iste reči v razpravi „Kratka katehetika“, in veseli nas, da se bistveno in načelno ne ločijo naši nazori od onih, ki so se poudarjali na tem katehetskem shodu. Zato se nam ne zdi potrebno, da bi jih natančneje navajali. Le o eni razpravi hočemo, vsaj po glavni vsebini, nekoliko obširneje poročati, ker se tiče predmeta, v katerem se v novjšem času rado govori in piše, namreč o mladinskih spisih, o katerih je obširno predaval profesor Siebengartner iz Rezna.

I. Mladinsko čitanje. O vprašanju, naj li otrok tudi kaj zasebno čita izven šole, še ni med pedagogi edinosti. Nekateri odločno trdijo, da ne; drugi pa navdušeno hvalijo in priporočajo tako čitanje. Pa to vprašanje ni le doktrinarno, marveč jako praktično. Kako bi bilo mogoče, da bi v papirnati dobi, ki nas odrasle dan na dan zasipa s „sajastimi“ listi, ne padlo tudi kaj na otroške mizice!

^{*)} „Der Münchener katechetische Kurs 1905. Ausgeführter Bericht im Auftrage des Kurskomitees herausgegeben von Dr. Jos. Göttler.

Iz preteklosti poznamo poslušajočega otroka in učečega se otroka; poslušajočega otroka, ki z napol odprtimi ustmi in z na stežaj odprtimi očmi požira pravljice, pripovedke, bajke, stare igre... ki jih pripoveduje zgovorna babica; „učečega otroka“, ki si tam v kotu s pevajočim glasom vtepa v glavo svojo nalogo. Šele novejši čas nam kaže „beročega otroka“, ki na samotni klopici sloni nad drobno knjižico z živobarvanim ovitkom, in poleg tega še „časnikedonašajočega otroka“, ki se po obljudeni cesti hladokrvno mota med žvenkljajočimi kolesi in škripajočimi vozovi ter proučuje „dnevne novice“ in tožna naznanila v dnevniku.

1. Ali naj se dovoli otroku čitanje? Več vzrokov je, ki to odsvetujejo, in sicer z zdravniškega, didaktiškega in etiškega (vzgojnega) stališča.

Otroški zdravniki pravijo, da prosto čitanje preveč nateza oči, ki se v modernem šolstvu že itak preveč mučijo. Ta škoda se posebno kaže v ubornih stanovanjih, ker se podnevi čita v temotnih kotih, ponoči pa ob slabi razsvetljavi; in še zlasti, če ima knjiga preslab ali premajhen tisek. Škodljivo se jim tudi zdi sključeno posedanje ob knjigi, češ da je otrok le zdrav, ako se veliko giblje v svežem zraku; otroci pa, ki veliko čitajo, baje nimajo veselja za igre in izprehode.

Drugi ugovarjajo, da otroško čitanje nasprotuje učenju. Naj se sodi o učenju kakorkoli, nauči se le oni, ki vztrajno obrača misli na učni predmet. Malo si odbrati pa to malo večkrat ponoviti — to se je imenovalo in se še imenuje učenje. Učenje torej tudi še zdaj koraka po starem, pešpotovaje. Sámó čitanje pa hiti kar po biciklu, ali da rečem še moderneje, leti kar po melodiji „tèttèf“. Tako hitro čitanje izpodkopuje temeljito znanje; pa naj bi bila knjiga tudi vednostne vsebine. Ti ugovorniki se sklicujejo na izkušnjo, češ da, kdor pridno čita, se nepridno uči. Z mnogim čitanjem se goji površnost, izgublja zanimanje za učno stvarino ter veselje do dela in truda, ki ga zahteva resnost učenja. Še celo to pravijo, da goreči čitatelji ne znajo lepo in pravilno čitati; razvadijo se s tem, ker v naglici hlastno požirajo cele besede, stavke, vrstice...

Vsako otroško (samostojno) čitanje je škodljivo, pravijo tretji, tudi v vzgojilnem oziru; kar naravnost ga imenujejo „alkoholikum“ za otroke. Kakor vživanje alkohola polagoma tako omami in vklene voljo, da poželi čimdalje večkrat in po več, enako vzbuja čitanje, posebuo čitanje povesti, v otroku čimdalje večjo lakoto in žejo po berilu, ki se slednjič izpremeni v strastnost. Otroci se zgodaj zasanjarijo v neko idealno življenje, kakršnega ni na svetu. Vsled tega postanejo nezadovoljni, nepraktični; izgube spoštovanje do staršev, učiteljev, sorodnikov, ker le-ti ne dosežejo onih vzornikov, kakoršne poznajo iz čitanja. Ako bero tudi resne, vednostne knjige, jih še ne morejo temeljito razumeti ter si prisvoje le plitvo, polovičarsko znanje, kar rodi in redi le učenostni napuh, ki hoče samozavestno vedeti vse, vedeti vse bolje, ter lahkomišljeno soditi o vsem. Tudi socialno nezadovoljnost se vzbuja celo zgodaj, ker otroci nižjih

slojev opazujejo z neko zavistjo, bogastvo, imenitnost, krasno stanovanje in druge ugodnosti, ki jim jih slikajo povesii v višjih krogih.

Taki so ugovori proti otroškemu čitanju sploh; pravim sploh, ker tega mi menda pač ni treba še posebej omenjati, da je nevarno in škodljivo vse čitanje protiverskih, nenaravnih, neresničnih, surovih podlih spisov, Le to bi bilo še pripomniti, da, če se sploh otrokom dovoli samostojno čitati, jim ni mogoče zabraniti, da bi ne dobili skrivaj tudi slabih knjig v roke. Toda prav na isti podlagi se pride tudi lahko do zaključka, da ob toliki množici knjig in spisov, ki se ponujajo in vsiljujejo mladini od vseh strani, je celo nemogoče jim zabraniti čitanje; vse nasprotno govorjenje in dokazovanje je le „pridiga v puščavi“. Eppur si muove: bere se pa le!

Govornik ne izreče svoje sodbe o teh ugovorih, marveč apelira le na razsodnost poslušalcev, ki naj se nikar ne naslanjajo na mnenje kogarkoli, marveč naj sami sodijo, ter nadaljevaje opisuje koristi mladinskega čitanja. (Lahko je razvideti, da so ti ugovori sicer tehtni, a da se obračajo le bolj na zlorabo mladinskega čitanja)

2. Kakšen dobiček ima otrok od čitanja? Splošno se mora priznati, da je čitanje v človeškem življenju preimeditno sredstvo olike. Ne moremo si torej misliti, da bi se moglo to popolnoma zanikati pri mladini. Ljudska šola ima berila za vse razrede in odločuje v našem načrtu posebne ure za čitanje. Koristi z a u k a z a n e g a čitanja se morajo, dasi morda v manjši meri, pokazati tudi pri prostem (samostojnem) čitanju.

Čitanje v ljudski šoli ima namen, da se učenci nauče gladko in lepo čitati, a se obenem privadijo književnega jezika, ki se čestokrat dokaj loči od ljudske govorice, da se polagoma naučijo pravilno govoriti in pisati. Kdo bi tajil, da se vsega tega učé tudi ob samostojnem čitanju. Da bi taki, ki veliko beró, slabše brali, se utegne semtertja res zgoditi, toda le pri onih, ki čitajo vse prehitro in površno; v obče se tega ni treba bati, ker tudi tukaj velja: vaja vzgaja mojstre.

Še večja kot ta f o r m a l n a pridobitev je r e a l n a korist, ki jo nudi otroku pridno čitanje, in sicer v dvojnem smislu: nabira si n o v e g a znanja, s t a r o pa se mu obnavlja in izpolnjuje.

Novega znanja pa ne posredujejo samo p o u č n e mladinske knjige, marveč tudi pripovedovalne. Vsaka povest namreč opisuje v svojem razvoju krajevne razmere, v katerih se vrši dejanje, delujoče osebe po njih poklicu in stanovskih opravilih; tudi letni časi in vremenske izpremembe ter druge razne okolščine pridejo v poštev. Ako pride na vrsto, n. pr. zgodba kakega železničarja, se dogodki ne morejo drugače razplesti, kot da se opisujejo osebe, ki imajo razne službe pri železnicah, kolodvor z običajnimi vredbami, lokomotiva z potrebnimi napravami, potovanje, promet itd. Čitajoči otrok si mora predstavljati vse te reči ako hoče zasledovati dejanje in razumeti vso povest. Ali mislimo si, da se dogodki povesti vršé v tuji deželi. To se morajo natančneje opisovati kraji, podnebje, šege,

živali, rastlinstvo itd. Vse te reči mora otrok opazovati, ako hoče razumeti razvitek dejanja, vso povest. Res, da otroke ne zanima opisovanje samo, marveč željno čaka le razvitka in konca povesti; vendar mu mnogokaj nehoté ostane v spominu. Tudi tukaj velja: *Semper aliquid haeret*.

Po čitanju se pa tudi do sedanjega znanje izpopolnjuje pri otroku. Otrok le polagoma spoznava posamezne reči, mnoge le površno ali celo napačno, marsikaj pa kar prezre. Mislimo si n. pr., da je v domači vasi gorelo. Otrok je gledal požar, in je bil tudi zelo preplašen. Ko bi ga pa kdo vprašal čez nekaj dni, naj mu natančneje opiše strašno nesrečo, bi bi bil kaj hitro pri kraju s svojim pripovedovanjem: otrok je namreč opazil le nekatere zunanosti. Ako pa isti dobro bere natančnejši opis požara: začetek, razvitek, strah pri domačih in sosedih, pomoč pri gašenju, reševanju ljudi, živine in imetja, naredbe proti razširjanju ognja, modro vodstvo požarne brambe itd., potlej bode otrok primerjal to živo opisovanje s svojim opazovanjem, in zdaj šele bo prav vedel, kaj je požar.

Zato se pa tudi opazuje, da imajo otroci posebno zanimanje za take knjige, ki se tičejo onih reči, ki so jim vsaj že nekoliko znane iz življenja. S čitanjem raste dušno obzorje, zanimanje za razne pojave v naravi in človeškem življenju; uče se opazovati, razločevati — misliti.

Čitanje ima pa tudi obilno vzgojilno korist. Dobri pisatelji znajo namreč kaj spretno opisovati delujoče ali glavne osebe v povestih, da se kakor v bengalični svetlobi pokažejo njih vrline, da tako živo pred oči stopijo mladim čitateljem, kakor bi jih videli pred seboj, da jih kar „očarajo“, vlečejo za seboj; ž njim mislijo, čutijo, koprnijo. Pa tudi zlobne ljudi jim znajo slikati v taki luči po njih vedenju, in žalostnih posledicah, da se jim smilijo nesrečniki in tudi njih pogubno počenje. Verba moment, exempla trahunt. Ko je nedolžni otrok prečital istinito dobro knjigo, se mu zdi, kakor da je zdaj nekoliko boljši, ali vsaj želi in si hoče prizadevati, da bode boljši. Prejšnjim vrlinam se pridruže nove, prejšnje pa se izpopolnijo. (Καθαρσις).

Kdor prav preudarja „pro et contra“ o mladinskem čitanju, bode pač lahko sam razsodil, kaj je prav, ali vsaj, kaj je boljše. (Konec.)

Vzgoja slaboumnih otrok.

Med najtežje probleme pedagogike spada vzgoja slaboumnih otrok. Povsod so že spoznali potrebo skrbeti za te siromake, katerim je božja previdnost prikratila one talente, ki jih sicer tako bogato deli. A vprašanje, kako slaboumnim otrokom vzbuditi ukaželjnost in jih dvigniti do višje stopinje omike še ni rešeno. — Nekateri so izkušali s posebno skrbjo za telesni razvoj slaboumnih otrok in z marljivim poučevanjem ozdraviti njih duševne napake. A zdravniki, oprti na mnogoletne izkušnje po raznih zavodih, so izjavili, da popolnega ozdravljenja slaboumnih otrok ni pričakovati. Ideal

vzgoje takih siromakov je sicer ta: dvigniti jih telesno in duševno, da morejo pozneje vzajemno z zdravimi otroki v šoli ali pa v drugih navadnih razmerah življenja se normalno dalje razvijati. A tak vzgojni smoter je zelo težko doseči. Večkrat je popolnoma izključen. Vzgojitelj se mora v mnogih slučajih zadovoljiti, da prepreči popolno propast duševnega življenja. — Sredstva, ki so vzgojitelju slaboumnih otrok na razpolago, so trojna: skrb za telo gojenčeve, vzgoja in pouk. Telesni razvoj je treba pospeševati po predpisih higijene in dietetike, zlasti je treba dvigniti prehranjevanje, ki je pri slaboumnih otrocih večkrat zelo pomanjkljivo. Dnevni red se mora glede spanja, hrane itd. prilagoditi potrebam gojenčevim. — Vzgoja mora položiti temelj za poznejšo moralno in umsko omiko. — Najtežji pa je pouk slaboumnih otrok. Tu velja glavno pravilo, da je treba posluževati se učnih pripomočkov, ki se lahko s čuti zaznavajo, in ki so vzeti iz okolice otrokove. Nazorni nauk, ponavljanje in potrpežljivost so najboljša sredstva, da se z njimi pomaga slabotnim duševnim močem otrokovim. Zavodi, ki se pečajo z poukom slaboumnih siromakov, morajo imeti zbirke raznih tvarin, rastlin, živali in rudnin, ki jih je lahko najti v vsakdanjem življenju. Otroci iščejo potem enakih stvari v naravi in se zelo vesele, če najdejo znanega metulja, rastlino ali kamen in mu vedo celo ime. Čut za naravoslovje je pri takih otrocih večkrat zelo razvit. Reliefni zemljevid jim poočituje alpske dežele in drnge evropske države. V malih vrtecih pa se lahko uče opazovati vpliv svetlobe, gorkote in vlažnosti na razvoj rastlin. V poznejših letih se jih lahko tudi navaja, da zasledujejo preproste fizične poizkuse n. pr. elektrike in da umevajo potrebo umivanja in kopanja za snago, zračenja za dihanje itd. Pri pouku je splošno zelo priporočati mnemotehnično metodo, ki podoba združuje s črko. — Čimbolj so pri slaboumnih otrocih pomanjkljive višje duševne sile, tem bolj se razvija pri njih čustvo, ki se pojavlja kmalu v veliki vdanosti in hvaležnosti do vzgojitelja in v prisrčni ljubezni do tovarišev. Marsikdo je že gotovo opazoval, da zlasti slaboumni otroci radi pomagajo svojim tovarišem, da se radi z njimi igrajo in prisrčno z njimi vesele. Tudi se pogosto opaža, da se versko čustvo pri takih siromakih zelo zgodaj probuja in da mnogo globlje korenini v njihovi duši, kakor pri mnogih zdravih otrocih. — Zelo težka naloga za vzgojitelja je: slaboumne otroke naučiti razločno govoriti, deloma zato, ker imajo mnogi pomanjkljiv sluh, deloma pa zaradi organskih napak na jeziku in v grlu. Mnogo je že pridobljeno, če otroka privede do tega, da izgovarja razločne glasove (zloge). Sploh vzgoja slaboumnih otrok zahteva izvanredno potrpežljivost, požrtvovalnost in ljubezen. A ves ta trud poplača tudi izvanredna hvaležnost in vdanost gojenčeva.

r.

Kako naj deluje šola v varstvo koristnih živali.

(Konec.)

Pogosto človek preganja in zatira živali bolj iz nevednosti kakor iz sovraštva. Mladina, pa tudi odraslo ljudstvo ne loči vedno koristnih živali od škodljivih, zlasti mnoge koristne smatra za škodljive in jih zato brez usmiljenja preganja in pokončuje. Dolžnost ljudske šole je torej, da tu vmes poseže. Otroke je treba seznaniti z živalimi, ki pokončujejo poljske pridelke in vrtne sadeže, in tudi gozdnim rastlinam ne prizanašajo. Tem škodljivcem seveda ne smemo prizanašati, ker bi s tem le sebi škodovali. Ker smo pa prisiljeni jim napovedati neizprosni boj in zanj usposobiti tudi šolsko mladino, preti nam velika nevarnost, da sami mladino navajamo h krutostim. Da se to ne zgodi, je treba skrbeti, da otrok kljub temu, da mu priporočamo pokončevanje, še vedno ohrani v svojem srcu ljubezen do živali. Tudi škodljive živali naj mladina z ljubeznijo opazuje ter njihovo delovanje občuduje. Izve naj, da so te živali sicer rastlinstvu škodljive, a jih je božja modrost kljub temu ustvarila, da je s tem preskrbela živež pticam in drugim živalim. Človek sme te škodljivce pač pokončavati, ne sme jih pa mučiti, kajti tudi škodljiva žival čuti bolečine, tudi ž njo moramo biti usmiljeni. Kedar hočemo tako žival umoriti, moramo to hitro storiti, da ji ne povzročimo predolgih bolečin. Učiteljeva dolžnost je torej, da, kadar pošlje svoje učence v boj proti raznim škodljivcem, jih tudi natančno pouči, kako je treba to ali ono žival hitro ugonobiti, da ne trpi preveč bolečin.

Še bolj, kakor za te sovražnike naših pridelkov, moramo skrbeti za one koristne živali in živalice, ki nam pa pomagajo pri pokončevanju škodljive golazni. Ako je učiteljeva dolžnost, da seznani otroke z onimi živalmi, ki mu škodujejo, dolžan je še tembolj jih seznaniti tudi z onimi, ki mu koristijo. In prav v tem oziru je ljudstvo še posebno potrebno pouka. Ali nam mar ni znano, kako sovraži kmet nedolžnega krta, koliko sovražnikov ima sicer ne posebno lepa, a vendar koristna krastača, kako se sploh preganjajo mnogo živali, ker ljudstvo ne pozna njihove koristi? Zlasti mnogo trpe koristne ptičice pred razposajeno mladino ter pred brezsrčnimi ptičarji. Taki ljudje pač ne poznajo obilne koristi teh živalic, ker sicer bi neusmiljeni malopridnež ne razdril z velikim trdom izdelanega ptičjega gnezda, ne izmetal bi drobnih jajčec in ne pobral bi negodnih mladičev. Učitelj mora otrokom pojasniti, kako neusmiljeno je tako ravnanje in koliko škode se povzroči, ako se pokonča žužkojedo žival ali pa zarod take živali. Ako bo znala mladina ceniti veliko korist teh živali, gotovo jih ne bo preganjala in pokončevala. Pa tudi deželni zakon z dne 17. junija 1870. l. dež. zak. št. 20, ki določa o varstvu ptičev za poljedelstvo koristnih, pravi (§ 16): „Ljudski učitelji so dolžni šolsko mladino poučevati o škodljivosti podiranja gnezd, lova in moritve koristnih ptičev,

ter je zlasli vsako leto pred začetkom valjenja na znanje dati določbe tega za varstvo ptičev danega zakona in dotične prestopke odvrčati kolikor je v njihovi moči.¹⁾

Mnogo nezaslužnih udarcev in muk pa morajo prestati tudi razne domače živali. Že majhni otroci, ki še šole ne obiskujejo, pretepajo in sujejo domačega psa ali mačko, pode kokoši, tepejo z bičem konje ali voli, in vse to vpričo staršev ali še celo vsled njihovega prigovarjanja. Še mnogo več pa trpi uprežna živina od podivjanih voznikov. Kako pogosto vidimo, da se neusmiljeno pretepavajo konji in voli, ki ne morejo pretežko naloženega voza speljati v klanec. Tu bi pač zaslužil kazen brezumni voznik, ne pa uboga žival. Često mora žival tudi stradati; kaj čuda potem, če opeša in nima iste moči, kakor bi jo lahko imela. Zato prav pravi Stritar: „Kjer je obila piča, konju ni treba biča.“²⁾ Kolikokrat pa vidimo ubogo sprežno živino stati v mrazu ali v vročini, brezsrčni voznik pa popiva v gostilnici ter se ne zmeni za svojo potrpežljivo žival. To je mučenje živali, ki je vredno najodločnejše graje. In kolikokrat je po krivici tepena živina na paši? Lahkomišljeni pastir ne pazi zadostno na svoje živinče, ki sledeč svojemu naravnemu nagonu zaide v škodo; a zato pa žvižga potem bič, da je joj! Ali ni to vnebovpijoča krivica, ki se godi ubogi živali? In to mora učitelj otrokom vcepiti, da je tako ravnanje brezsrčno, nehvaležno in grdo, in da tak človek, ki neusmiljeno ravna s koristnimi domačimi živalmi, ne zasluži drugega kot naše zaničevanje. Veliko dobro delo bi storil tudi oni učitelj, ki bi mogel tudi na mesarje toliko vplivati, da bi lepše ravnali s klavno živino, da bi se pri pobijanju posluževali takih priprav, ki žival tako hitro omamijo, da skoro nič ne čuti bolečin.

Kdaj pa naj učitelj o vsem tem razpravlja s svojimi učenci? Katere predmete naj uporabi v to, da v šolski mladini zaneti ljubezen do prirode, in da v mladih otroških srcih vzbudi stud pred mučenjem živali? Za to vелеvažno vzgojno delo se pač pri vsakem učnem predmetu dobi dovolj prilik. Treba se jih je le pridno posluževati. V dokaz resničnosti te trditve naj sledi nekaj zgledov.

Naloga verouka je, blažiti otroška srca v vsakem oziru; zato naj katehet ne zamudi nobene prilike, otrokom priporočati lepo ravnanje z živalmi ter jih odvrčati od trpinčenja istih. Taka prilika se mu nudi, ko govori o stvarjenju sveta in človeka ter pride do že prej omenjenega stavka: „Naredimo človeka“ Usmiljenje do živali naj priporoča s svetopisemskimi besedami: „Blagor usmiljenim, ker usmiljenje bodo dosegli.“ — „Sodba brez usmiljenja tistemu, ki ne izkazuje usmiljenja.“ In pri peti božji zapovedi se uči otrok, da je greh živali brez potrebe mučiti ali brez vzroka ubijati.³⁾

Menim, da ne trdim napačno, ako rečem, da se učitelju nudi največ prilik, da deluje v varstvo živali, pri nazornem nauku in prirodo-

¹⁾ Heinz, Zbirka zakonov in ukazov, str. 535.

²⁾ Stritar, Zimski večeri, str. 10.

³⁾ Veliki katekizem, str. 103.

pisnem pouku. Saj se mora učitelj pri teh predmetih tako pogosto baviti z različnimi živalmi, s koristnimi in škodljivimi. In zakaj bi takih priložnosti ne izkoristil? Kadar obravnava domače živali, naj priporoča lepo ravnanje z njimi, kadar pa govori o škodljivih, naj pa zopet vpliva na otroke, da jih tudi takrat ne bodo mučili, kadar jih bodo pokončevali. Zlasti naj se otrokom priporoča varstvo koristnih ptičic ter onih zatiranih živalic, ki jih ljudstvo le zbog svoje nevednosti preganja.

Tudi jezikovni pouk nam lahko služi v to, da gojimo varstvo živali. Čitanke nam podajajo lepo vrsto berilnih sestavkov, ki se dajo v ta namen izkoriščati. Naj navedem le nekaj zgledov:

Razinger-Žumer, *Abecednik*: Ptica. — Šolski zakoni: 10. Čislaj božja dela v prirodi in ne trpinči nobene živali.

Razinger-Žumer, *Prvo berilo*: Šolski zakoni. — Ptičje gnezdo. — Domače živali. — Senica.

Schreiner-Hubad, *Čitanka, II.*: Vrt gospoda Mirodolskega. — Ptičje gnezdo. — Miško in vrabci. — Lastovkam. — Penice. — Ujeti vrabec. — Prepelica. — Pozabljeni pevci. — Sirovež. — Taščica.

Schreiner-Hubad, *Čitanka, III.*: Bog za vse skrbi. — Kako ravna ruski jemščik s konji. — Lastovki v slovo. — Ptice, človeške prijateljice in dobrotnice. — Črviček.

Tako bi lahko navedel še berilne sestavke iz Josin-Ganglovih beril, iz Schreiner-Bezjakove „Druge nemške vadnice“ itd. Toda naj zadostujejo ti zgledi.

Pri obravnavanju slovniške tvarine se lahko poslužujemo primerov iz zgoraj navedenih in drugih sličnih berilnih sestavkov. Berilni spis „Sirovež“ nam podaja n. pr. vprašalne stavke: „Kaj ti ravnaš tako surovo z živinčetom?“ — „Kaj meniš ti, da bolečine žival ne čuti kakor ti?“

Tudi pri spisnih vajah moramo porabiti vsako ugodno priliko, da dosežemo svoj smoter. Tako nam podaja n. pr. Schreiner-Bezjakova „Slovenska jezikovna vadnica“ (II. zvezek, str. 23., nal. 94) v nalogi za popis škorca sledeče podatke: „Škorec jesti žuželke in črve. Zelo koristen. Na vrtih in po poljih radi ga videti. Ljudje nastavljati mu škorčje hišice.“ — Take lepe priložnosti, kakor je ta, da izpregovorimo nekaj besed v korist ljubim ptičicam, ne smemo prezreti.

Pri računstvu naj izdelujejo učenci naloge o koristi domačih živali, o razmnožitvi žuželk, o škodi, ki jo žuželke napravljajo na rastlinstvu, o pokončevanju žuželk i. t. d. Le žal, da v naših računicah še zelo pogrešamo takih nalog in si jih mora učitelj sam sestavljati. Za zgled podajam sledečo nalogo: Krt tehta približno 80 g in potrebuje za svojo hrano na dan enako težo črvov i. t. d. Koliko črvov pokonča v 1 mesecu, ako tehta črv 3 g?

Ali tudi zemljepisni pouk lahko uporabimo v to, da navajamo mladino k varstvu živali ter jo odvrčamo od trpinčenja? Da, tudi tu lahko učitelj stori svojo dolžnost. Ko obravnava v domoznanstvu potoke in reke domačega kraja, naj otrokom pojasni — seveda, če je to v dotičnem kraju

v navadi — koliko trpe gibčne ribe in ribice, ako se jih lovi s trnkom, ko se jim isti zasadi globoko v meso. In če se znabiti tu ali pa v kaki bližnji občini pečajo z žabjim lovom, oriše naj se otrokom, kako grozovite bolečine se pri takem lovu napravljajo ubogim žabicam. Če obravnavaš Rusko, ne pozabi na lepo ravnanje ruskega jemščika z njegovim konjem, in če govoriš o južnih deželah, obsodi neusmiljeno morijo ptic pevk.

Pa tudi pri zgodovinskem pouku dokaži, da hočeš svoje učence vzgojiti v usmiljene ljudi. Pripoveduj jim zglede iz zgodovine, kako so mnogi narodi čislali živali, in kako so kaznovali tiste, ki so neusmiljeno ravnali z njimi. Bere se n. pr. o nekem mladeniču v Atenah, ki je jerebicam iztaknil oči, da so tudi njemu oči iztaknili.

Za lep opisne vaje se prav dobro uporabljajo nauki o varstvu živali, n. pr. „Bolnim in trpečim živalim polajšaj bolečine, kolikor je v tvoji moči.“ — Dalje izreki raznih slavnih mož, n. pr. besede Lessingove: „Usmiljen človek je najboljši človek. Kdor nas stori usmiljene, stori nas boljše in krepstneje.“ — Ali pa narodni pregovori, kakor: „Krava pri gobcu molze“ i. dr.

Še celo risanje se lahko v ta namen izkorišča. V mislih mi je zlasti Kulstrunkova zbirka risarskih predlog. Tu vidimo prav preprosto narisano ptičje gnezdo z jajčeci, zasneženo okno, na katerem sedi ptičica i. t. d. Ali ne bo učitelj uporabil to priliko, da izpregovori nekaj besed v prilog drobnim ptičkom?

Prav posebno primeren predmet, s katerim se vsajajo nežna čutstva v nedolžna otroška srca, je pa petje. Zato nam pa mora tudi ta predmet služiti v to, da odvrčamo mladino od mučenja živali. Vadimo našo deco prav pridno takih pesmic, ki imajo namen vzbujati v otroškem srcu ljubezen do živali, ali jo pa odvrčati od neusmiljenih dejanj. Take pesmice so na primer „Taščici v slovo“. — „Kdo te ptiček mali?“ — „Oj, deček hudobni, zakaj me loviš?“ — „Lastovki v slovo“. — „Seničja tožba“ i. dr.

Slednjič naj še omenim, da se lahko tudi pouk v šolski delarni tako izkoristi, da učenci delajo valilnice, krmilne mizice i. t. d.

Navedeni zgledi menda dovolj jasno pričajo, da se lahko vsak učni predmet izrablja v to, da se v mladini vzgoji čut ljubezni in usmiljenja. Zato naj ti primeri zadostujejo.

Končno si pa oglejmo še nekatera druga sredstva, ki naše vzgojno delovanje tudi podpirajo in pospešujejo. V prvi vrsti moram omeniti krmišča in valilnice. Učitelj bodi svojim učencem zgled, kajti že star pregovor pravi: „Besede mičejo, zgledi pa vlečejo.“ Učiteljeva skrb bodi, da se vsaj na drevju, do katerega ima učitelj oblast, nastavijo valilnice, v katerih se lahko nemoteno vzgaja mladi ptičji rod. Druga učiteljeva skrb pa bodi, da preskrbi v obližju šolskega poslopja v zimskem času krmišča, kjer lahko dobi lačna ptica tudi v najhujši zimi svoje kosilce. In za potrebno zrnje in kruhove drobtinice ne bo treba bogve kako skrbeti učitelju. Le nekaj prepričevalnih besed in otroci bodo z največjim veseljem prinašali

drobnim gostom vsakdanji kruhek. In če bodo opazovali, kako radostno prihajajo lačni krilatci k svoji mizici, gotovo bodo skušali si to zabavo tudi doma pripraviti in zagotovim vas, da to ne bo brez vspeha.

Društva za varstvo živali izdajajo razne table in plakate o varstvu živali. Na teh tablah so natisnjeni razni nauki, kako je treba ravnati z živalmi, in ne morem reči, da bi bilo to brezuspešno. Tudi „Kranjsko društvo za varstvo živali“ je izdalo minolo leto „Nauke o varstvu živali za mladino.“ To tablo so dobila vsa šolska vodstva in sedaj visi v šolskem poslopju na takem kraju, da učenci te nauke lahko beró. Toda, če poznamo našo lahkomišljeno mladino, dobro vemo, da je le malo učencev, ki bi to brali. Zato pa mora biti učiteljeva dolžnost, da učence večkrat opozori na te nauke, za kar ima dovolj prilike pri tem ali onem učnem predmetu, kakor smo to že zgoraj dognali. Umestno pa bi bilo, da bi se enake table obešale tudi v drugih javnih prostorih, kakor v gostilnah, v zdravniških in železničnih čakalnicah i. t. d. Tu bi jih marsikdo že vsled dolgega časa prebral in nekaj bi se gotovo prijelo.

Velika važnost se poklada pri vzgoji mladine tudi na čtivo. Ako hočemo vzgojiti dobre patrijote, dajali bomo mladini v roke knjige, ki vzbujajo in goje patrijotičen čut. Če hočemo pa v mladini vzgojiti čut usmiljenja do živali, preskrbeti ji moramo čtivo, ki bo pisano v tem smislu. Hvala Bogu, da imamo že tudi v slovenskem slovstvu nekaj takih knjižic, katerih edini ali pa vsaj delni smoter je varstvo živali. Zlasti slavni pisatelj Jos. Stritar je celo vnet zagovornik živalstva. Želeti bi pa bilo, da bi se „Kranjsko društvo za varstvo živali“ toliko opomoglo, da bi lahko izdajalo tudi knjižice, kakor jih n. pr. izdaja „Nemško učiteljsko društvo za varstvo živali.“ Sploh pa naj učitelj skrbi, da si vsaka šola nabavi knjige take vsebine, ki priporoča varstvo živali ali vzbuja ljubezen do živali. Skrbi pa naj potem tudi, da knjige ne bodo ležale v omari, temveč da jih dobi mladina v roke in da jih bo tudi pridno čitala.

Tudi ob izletih ima učitelj dovolj prilik, da se zavzame za preganjane živali. Nikdar ni tako lahko mogoče v mladini vzbuditi ljubezen do prirode kakor ravno ob izletu. Tu lahko učitelj opozori otroke na lepoto pisanega travnika in na milobo ptičjega petja, tu lahko občuduje marljivost neutrudnih mravelj in občudovanja vredno skrb starke za njene mladiče. Na izletu pa učenci tudi lahko opazujejo, koliko škode napravljajo gosenice, in vidijo, koliko trpi vprežna živina. Ako učitelj ob taki priliki dostavi le še nekaj besed, taki prizori učencem nikdar ne bodo izginili iz spomina in izlet je gotovo dosegel svoj vzgojni smoter.

In s tem sklepam.

R.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. G. Rajko Justin, nadučitelj v Vremah pride za nadučitelja v Trebelno pri Mokronogu, g. Rafael Zupanc, nadučitelj v Podkraju je prestavljen v Kropo, učitelj gospod Viktor Gerčar iz Kokre v Ribnico, učiteljica ga. Amalija Slatner-Vičič gre iz Polhovega gradca na Barje in učiteljica gdč. Marija Justin iz Vrem v Trebelno. Definitivni učitelj Mihael Verbič v Sodražici je imenovan za nadučitelja ravnotam. Službi menjati učiteljici gdč. Marija Jurjevčič v Dolskem in gdč. Matilda Poženel v Črnem vrhu. Za ravnatelja na meščanski šoli v Krškem je imenovan g. dr. Tomaž Romih; za kateheta na meščanski šoli v Postojni g. Andrej Ažman, kapelan v Postojni in za suplenta na isti šoli gg. Alojzij Gorjup in Albin Stritar, učitelja na ljudski šoli v Postojni.

Okrajna učiteljska konferenca za kamniški okraj bo dne 30. junija t. l. v Mengšu. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu: 1) Predavanje o risanju na ljudskih šolah po novih metodah s praktičnimi izvajanj. Predava profesor g. Fran Suher. 2.) Izlet v Ljubljano in popis Ljubljane (Metodična obravnava v IV. šolskem letu.) Poročevalec se določi pri konferenci. — Koncem konference bo volitev dveh zastopnikov učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet.

Učna obveznost telovadnih učiteljev na srednjih šolah. Vodja učnega ministrstva dr. baron Bienerth je izdal sledečo odredbo: Maksimalno učno obveznost definitivnih telovadnih učiteljev na državnih srednjih šolah (gimnazijah, realnih gimnazijah in realkah), v kolikor ni ista že po deželnem zakonu uravnana, določam na 24 tedenskih učnih ur. Ta

odredba se z ozirom na odmero remuneracij za nadure že v tekočem šolskem letu uporablja.

Na mestni realki v Idriji se s prihodnjim šolskim letom otvori šesti razred.

Razširjene šole. Deželni šolski svet je dovolil, da se razširi štirirazrednica v Radečah pri Zidanem mostu v petrazrednico.

V tečaju za meščanske učitelje, ki bo prihodnje šolsko leto na ljubljanskem učiteljišču, se bo predavalo o sledečih predmetih: pedagogika (2 uri na teden), prirodopis (3 ure), kemija (1 uro), matematika (3 ure), prirodoslovje (3 ure), geometriško risanje (3 ure), prostoročno risanje (3 ure). Poučevalo se bo ob navadnih šolskih dneh od 5. do 8. ure zvečer.

Glavne počitnice na kranjskih ljudskih in meščanskih šolah se bodo vsled odloka c. kr. naučnega ministrstva z dne 7. marca 1906 št. 9041 analogno določbi § 53 novega šolskega in učnega reda že s tekočim šolskim letom podaljšale od šestih tednov na dva meseca.

Imenovanje. G. Anton Šalamun, kapelan v Radgoni je imenovan za duhovnika in učitelja v kaznilnici v Messendorfu. — Za okrajne šolske nadzornike za Istro so imenovani: Za hrvatske in slovenske šole v okrajih Pazin, Poreč in Pulj učitelj pripravnice v Kastvu g. Ivan Bunc; za Volosko nadučitelj v Voloski g. Fran Uršič; za okraj Lošinj in Krk vadnični učitelj v Kopru gosp. Dragotin Pribil —

Nova knjiga za obrtno-nadaljevalne šole. Učitelj na un etno-strokovni šoli v Ljubljani g. H. Podkrajšek je spisal učno knjigo „Obrtno račun-

stvo", ki jo je naučno ministrstvo z odlokom z dné 25. aprila 1906, števil. 12.548 potrdilo za delovodijske šole, za obrtno-nadaljevalne šole, za obrtne strokovne šole in za tečaje za stavbne in umetne obrtnike.

Razpisane učiteljske službe. — (Kranjsko). Na enorazrednici v K o k r i je stalno, oziroma začasno popolniti učiteljsko mesto. Prošnje do 15. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na trirazrednici v Š m a r t i n u pri Kranju je stalno, oziroma začasno popolniti učiteljsko mesto. Prošnje do 15. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na dvorazrednici v P o d k r a j u je stalno popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 19. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Postojni. — Na dvorazrednici v V r e m a h je stalno popolniti nadučiteljsko in učiteljsko mesto. Prošnje do 19. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Postojni. — Na štirirazrednici v S o d r a š i c i je s prihodnjim šolskim letom stalno, oziroma začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 29. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v K o č e v j u. — Na trirazredni deški meščanski šoli v K r š k e m z nemškimi učnim jezikom, s katero šolo je spojen enoleten učni tečaj, razpisujeta se s početkom šolskega leta 1906/7 dve učni mesti s postavnimi dohodki, in sicer: 1.) eno učno mesto za jezikovno-zgodovinsko strokovno skupino; 2.) eno učno mesto za naravoslovsko skupino. Prošnje do 25. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v K r š k e m. — V šolskem okraju ljubljanske okolice je stalno popolniti sledeča učna mesta: 1.) učno mesto na dvorazrednici v P o l h o v e m g r a d u; 2.) učno mesto na petrazrednici pri D. M. v P o l j u; 3.) učno in voditeljsko mesto na enorazrednici v N o t r a n j i h g o r i c a h. Prošnje do 20. junija 1906 na c. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani

(okolica). — Na trirazrednici v S r e d n j i v a s i v Bohinju je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do konca junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v R a d o v l j i c i. — Na trirazrednici v Ž i r e h je stalno popolniti učno mesto do 21. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v L o g a t c u. — Na enorazrednici v E r z e l j u je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 29. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v P o s t o j n i. — Na enorazrednici v D o l e h je stalno popolniti učiteljsko, oziroma voditeljsko mesto. Prošnje do 23. junija 1906 na c. kr. okr. šol. svet v L i t i j i (Štajersko). V političnem okraju Celje je popolniti sledeče službe učiteljev, oziroma učiteljic: 1.) Dvoje mest okrajnih pomožnih učiteljev in sicer: eno mesto definitivno, eno pa provizorično, za politični okraj Celje s plačo po prvem krajnem razredu; 2.) na štirirazredni ljudski šoli v P e t r o v č a h (tretji krajni razred) mesto učitelja, oziroma učiteljice; 3.) na trirazredni ljudski šoli na F r a n k o l o v e m (tretji krajni razred) mesto učitelja, oziroma učiteljice (dobi eno sobo proti plačanju stanarine 3 K na mesec); 4.) na šolski podružnici spadajoči k ljudski šoli v Š t. J u r i j u ob Taboru na Ojstrici (tretji krajni razred) mesto učitelja s prostim stanovanjem (eno sobo); 5.) na dvorazredni ljudski šoli pri S v. Š t e f a n u (tretji krajni razred) mesto nadučitelja; 6.) na trirazredni ljudski šoli v Z i b i k i in na štirirazredni ljudski šoli pri S v e t e m V i d u pri Grobelnem (tretji krajni razred) po eno mesto učitelja, oziroma učiteljice; 7.) na petrazredni deški šoli v T r b o v l j a h - V o d e (drugi krajni razred) mesto učitelja; 8.) na trirazredni nemški ljudski šoli v L a š k e m t r g u (drugi krajni razred) mesto učitelja s prostim stanovanjem in kurivom. Prošnje se morajo vložiti do 30. junija 1906 pri dotičnem krajnem šolskem svetu (za mesta

pomožnih učiteljev pa pri okrajnem šolskem svetu v Celju) — Na dvorazredni ljudski šoli v Reki (drugi krajni razred) je popolniti učiteljska služba s prostim stanovanjem in sicer v prvi vrsti stalno, a v drugi šele začasno. Prošnje do prvega julija 1906 na krajni šolski svet v Reki,

p. Hoče. — Na petrazredni ljudski šoli pri Sv. Antonu v Slov. goricah (drugi krajni razred) je stalno, oziroma začasno popolniti učiteljska služba, prošnje do 1. julija 1906 na krajni šolski svet pri Sv. Antonu v Slov. goricah.

Drobtine.

Vpliven in resen politiški list je vsekako „Učit. Tovariš“. Kdor tega preje še ni vedel, so ga morale poučiti zadnje volitve na Štajerskem. „Učit. Tovariš“ je v zavesti svoje moči postavil lastnega kandidata za državni zbor, Vekoslava Strmška in navdušeno pozival vse svoje somišljenike, da zanj glasujejo, češ, „da mu je zmaga zagotovljena“. Toda prišel je osodepolni dan in — glasov za Strmška ni bilo nikjer. Kandidat pa je sam že pred volitvijo izjavil, „da noče biti „Tovariševcem“ za pustno šalo.“ Toliko ugleda ima torej „Učit. Tovariš“ pri svojih lastnih somišljenikih! In vendar je razžaljen, ako pametni ljudje njegovega komedijanstva ne smatrajo za resno.

„Zveza“ je zborovala o binkošti v Šoštanju. Predsednik Jelenc je opetovano izražal svoje ogorčenje zaradi govorov poslanca Jakliča na političnih shodih. To ogorčenje je prav taka komedija, kakor Strmškova kandidatura, — Druge nesreče ni bilo.

Katoliška učiteljska zveza za Nemčijo je imela o binkošti svoj dvajseti občni zbor. Pruski oddelek te zveze šteje sam več kot 15.000 članov in sedaj ji je pristopila še šlezka deželna zveza s 4500 člani. Glede interkonfesionalne šole je „Zveza“ sklenila sledečo resolucijo: „Učiteljska zveza je prepričana, da je mogoče doseči vzgojni smoter le v verski

šoli, ker se le tamkaj vzgajajo otroci za dobre državljane za zveste vernike katoliške cerkve in dediče nebes. Le v verski šoli se more šolski pouk temu vzgojnemu smotru popolnoma podvestiti in le tam more učitelj vso svojo osebnost brez omejitev in pridržka posvetiti vzgoji. Ker je učiteljstvo prepričano, da vse nemško katoliško ljudstvo obsoja interkonfesionalno šolo in zaupa le verski šoli in njenim učiteljem, sklene občni zbor potegovati se za versko ljudsko šolo in versko izobrazbo učiteljstva“. Učiteljstvo na Nemškem ume pač drugače svojo nalogo, kot naši „Tovariševci“.

Za šolske počitnice se bije zdaj hud boj na Štajerskem. Po novem učnem redu se imajo tudi na ljudskih šolah vpeljati dvamesečne počitnice. A kedaj jih nastaviti? Doslej so bile počitnice jeseni, meseca septembra in oktobra. Odločevali so gospodarski razlogi. Jeseni je kmetijsko delo najnujnejše in otroci so zlasti na paši in na polju lahko pomagati starišem. Večina učiteljstva pa bi raje imela počitnice meseca julija in avgusta, ko itak vročina ovira uspešni pouk. Zato se je po raznih časnikih vnela živahna razprava, kedaj naj bi se uvedle počitnice. — Štajerski deželni šolski svet je poslal v tej zadevi okrožnico na vse krajne šolske svete in zahteval, da izjavijo svoje mnenje. Kmečko ljudstvo je večinoma za to, da

só počitnice jeseni, in bode tembolj zadovoljno, ako se raztegnejo na dva meseca.

Kongres za šolsko higijeno v Londonu. Drugi mednarodni kongres za šolsko higijeno se bode vršil v Londonu od 5.—10. avgusta prihodnjega leta. Prva taka prireditve je bila v Nürnbergu l. 1904. Vdeležba je bila tedaj izvanredno mnogobrojna in tudi uspehi so bili dobri. Namen teh kongresov je ta, da se izkušnje o gojitvi zdravja pri otrocih, pridobljene pri vseh omikanih narodih splošno razširijo in vporabijo. Avstrijska vlada podpira človekoljubni namen higijeničnih kongresov. Po vseh deželah so se osnovali krajevni odbori, da z moralno in gmotno podporo pospešujejo delo kongresa. V Ljubljani je na čelu takega kongresa župan Ivan Hribar, na Štajerskem pa cesarski namestnik grof Manfred Clary-Aldringen. Zadnjega kongresa za šolsko higijeno v Nürnbergu se je udeležilo iz Štajerskega čez trideset oseb.

Nov načrt za enotno in splošno srednjo šolo je napravil Dr. Richard Wahle („Vorschlag einer universellen Mittelschule“ Wien und Leipzig. Wilhelm Braumüller 1906.) Vodilna misel njegove preosnove je ta, da se razdelitev v gimnazije in realke popolnoma odpravi in pouk v klasiških jezikih in matematiki splošno zaukaže. Zato zavrača tudi projekt enotne šole s skupno podlago prvih letnikov in poznejšo delitvijo in zahteva popolno enotno izpeljavo do završetka. Šola naj bi se delila v najnižjo stopinjo (od 7.—10. leta) za učence, ki se posvete praktičnim poklicem, torej za bodoče rokodelce, poljedelce i. t. d. v srednjo stopinjo (od 10.—17. leta) za učence, ki si hočejo pridobiti srednjo splošno omiko in najvišjo stopnjo (humanistično) (od 17.—19. leta) za učence, ki se pripravljajo za vseučilišče ali tehniko. Pouk v angleščini naj bi se vršil med

11. in 12. letom v francoščini med 13. in 14. — Latinščina naj bi se poučevala pričenši s 15. in grščina pričenši z 17. letom — Pedagogi tako šablonsko vzgojo ne pozdravljajo posebno iskreno.

Veliko nevarnost za moderno šolstvo so zopet razkrili liberalci in socialni demokratje. Po vseh časnikih se zopet kriči o nasilstvu. In kaj se je zgodilo? Češki deželni šolski svet je sklenil, da naj učitelji zamude maše ob nedeljah in praznikih zabilježijo in kaznujejo z denarno globo in zaporom, hkrati jim je zapovedal nadzorovati otroke pri verskih vajah. Zaradi tega je nastal strašen vrišč. In vendar je ta odlok popolnoma v zmislu postave. Ako naj šola vzgaja versko-nravno, mora vendar otroke navajati k izpolnovanju verskih dolžnosti. Med te dolžnosti pa spada tudi sv. maša ob nedeljah in praznikih. Ako pa morajo otroci se udeležiti sv. maše, je tudi treba, da jih učitelji pri tem nadzorujejo. Nasprotnikom verske vzgoje je to gotovo neljubo, vendar se popolnoma strinja s sedanjim šolskim zakonom. Sklep deželnega šolskega sveta še ni objavljen. Liberalci so vložili proti njemu priziv na ministrstvo.

Ustanovljenje novih šol na Ruskem. Ruska vlada bode v kratkem predložila državnim dumi v potrjenje osnovo, po kateri se bode ustanovilo v peterburškem šolskem okraju 12.974 novih šol, v okraju orenburškem 16.350 šol v krakovskem 29.958 šol, v kijevskem 32 tisoč 888 šol i. t. d. V obče v celi ruski državi (skupno s Turkestanom in Sahalinom) se je naštelo 13.250.979 za šolo godnih otrok; za to število otrok se bode ustanovilo 265.042 novih šol. Za vzdrževanje teh šol bode ruska država izdala na leto 103.366.480 rubljev.

Znižane vozne cene za šolske izlete. Državna železnica o tem poroča: Za dva otroke v starosti pod deset

let zadošča polovični vozni listek. — Pri izletih na ljudskih in meščanskih šolah dá železnica na vsakih 10 učencev ali učenek en prost vozni listek za ubogega učenca ali učenko. — Ta določila ne veljajo za privatne in lokalne železnice.

Sole v šotorih imajo sedaj v San Francisku v Ameriki

Ženska profesorica na vseučilišču. Iz Berolina poročajo, da je gospodična dr. phil. Ana Tumarkin dobila na berlinskem vseučilišču mesto za novo filozofijo in estetiko

Preosnova bolgarskih šol. Bolgarski naučni minister je predložil parlamentu načrt, kako naj bi se preosnovale bolgarske šole, da ne bi odgovarjale samo zahtevam časa, ampak tudi ondodnim razmeram in potrebam. Sedanje štirirazredne osnovne šole dobe dva dela: nižjo in višjo stopnjo, vsaka bo imela po več letnikov. Reformirajo tudi učiteljsišča, ki niso bila nič drugega kakor trirazredne nižje gimnazije. Kot učne osebe na učiteljskih nastavijo profesorje srednjih šol, in take ljudskošolske učitelje, ki napravijo zahtevane naknadne izpite.

Sad utrakvističnih šol. Zadnji „Mir“ piše: Po naključju nam je prišla v roke sledeča spaka: „Libe Kattri ih lassen dir Bchön grissen biget noch dir schlecht oder gut mir get gut Libbe Kattri ich bin nicht Bolibe dindlein segen bidu pist ih schlisse meinen schlechten schreiben wittigöt mit got“. — Res čast zagovorniku takih šol, gospodu Palli!

Cerkev za varstvo živali. Včasih se očita cerkvi, da premalo zabranjuje mučenje živali. A v njenih najimenitnejših katekizmih so lepi nauki o našem razmerju do živali. V ljudskem katekizmu pivagovem je več kot tri strani napisanih o varstvu živali in v svojem katekizmu za otroke pravi o tem predmetu: „Do živali se moramo tako obnašati: skrbeti

moramo za njih zdravnje, ne smemo jih mučiti, brez vzroka jih ne moriti, a tudi ne biti do njih preveč prijazni. 1. Sveto pismo pravi: „Pravičnik skrbi tudi za svojo živino.“ Plemenito srce kaže, kdor po zimi natresa ptičem živeža in jim pripravlja na vrtu pripravna mesta za gnezda. 2. Surovi ljudje mučijo živali. Mnogi zločinci so pričeli svoje hudobije z mučenjem živali. 3. Mnogi more brezumno koristne živali. Lov na ptice-pevke je zelo kvarljiv za naše vrtove in polje, kjer se množi mrčes. 4. Preveliko prijaznost do živali je moral že marsikdo poplačati s smrtjo. Mnogi so že umrli na zastrupljenju krvi, ker so preveč ljubkovali pse. Preveliko prijaznost do živali stori tudi človeka neusmiljenega do ljudij. Velikokrat ima tak človek neumno žival raje, kot svojega brata-siromaka.

Na shodu učiteljskih vzgojiteljev na Dunaju, ki se je vršil od 7. do 10. aprila t. l., so bile na predlog gospoda prof. dr. Fran. Ilesiča soglasno sprejete sledeče teze:

1. Učitelj mora obvladati učni jezik, to je, materinščino svojih učencev; mora razpolagati s potrebno znanstveno terminologijo onega jezika in se v njem spretno izražati.

2. S samim podajanjem dotičnih besed še terminologija davno ne postane svobodno razpoloživa last tistega, ki bi se je naj naučil; saj jezik sploh ni le vsota besed. Svobodno razpoloživa last postane terminologija šele po praktičnem uporabljanju.

3. Učitelja je (zato) treba vzgajati v tistem jeziku, v katerem mu bo kasneje samemu poučevati.

4. Noben učni predmet ne sme trpeti zaradi težave (neumljivosti) učnega jezika.

5. Nobenega učnega predmeta načeloma ni smatrati sredstvom za priučenje

drugega jezika; vsak predmet je marveč samemu sebi namen.

Na tem shodu so se dalje sprejele tudi še sledeče teze o splošni naobrazbi:

1. Dosedanja naobrazba učiteljstva ne zadošča.

2. V okviru sedanjega zakona ni mogoča potrebna reforma.

3. Doba naobrazbe bodi pet let; razširitev naj se izvrši navzgor, ne s kakim podstavkom (pripravljalnim tečajem) od spodaj.

4. Materinščina naj pride do polne veljave ne le kot učni predmeti ampak tudi kot učni jezik.

Lepopisje. V francoskih šolah so uvedeni „potujoči lepopisni zvezki“ (Le cahier roulant). Šola pripravi velik, debel zvezek, katerega učitelj po abecednem redu posoja učencem z nalogo, da nekaj prepisejo iz knjig vanj, ali pa napišejo lasten sestavek tako lepo, kolikor le morejo. Seveda se učenci pri tem delu doma zelo trudijo. Gotovo se vežbajo v lepopisju, da se jim ta poskus tembolj posreči. Ko je zvezek dovršen, se spravi v knjižnici. Tako dobi učitelj rokopisno zbirko svojih učencev. To je važno zlasti za poslednji razred. Iz teh zvezkov se spoznajo končni uspehi v pouku lepopisja.

Čitanje. Nekateri novejši metodiki priporočajo, da se učenci vadijo v čitanju rokopisov. V ta namen naj bi se sprejeli v čitanke originali (seveda samo faksimili) mladinskih pisateljev, ki bi se čitali kakor drugi članki. Umevno je, da bi takim načinom učenci lažje čitali pozneje tuja pisma in spise, zlasti uradne, ki niso vselej napisani kaligrafski, zraven tega pa tudi spoznavajo dolžnost, si prisvojiti čitljivo in jasno pisavo.

Šolska obveznost v Srbiji pričena kakor pri nas z dovršenim 6. letom. V „Učitelju“ se je izrekel S. Dimić za uve-

denje obveznosti z dovršenim 7. letom in si obljublja od te reforme tele rezultate: 1. otroci bodo bolj redno pohajali šolo; 2. odstotek neobiskujočih bode manjši; 3. pouk bode bolj uspešno napredoval; 4. število ponavljajočih bode manje; 5. učiteljem bode olajšan trud; 6. starši bodo z uspehi bolj zadovoljni.

Gledališče za otroke. V Rio de Janeiro bodo zidali gledališče, ki bo namenjeno izključno le zabavi otrok. Igre, ki se bodo predstavljale v tem otroškem gledališču, bodo po večini prirejene po Grimmovih in Andersenovih pravljicah. Mesto bo zidanje gledališča in predstave podpiralo.

Zbirke prirodnin. Zelo važno je, da ima vsaka šola zbirko prirodnin, brez katere je prirodopisni pouk v ljudski šoli gotovo nemogoč. Naše šole so slabo oskrbljene s takimi učnimi sredstvi. Za srbske šole skrbi pedagoški muzej. Izdal je razglas, da naj učitelji vpošiljajo prirodnine iz svojega kraja. Kdor vpošlje 50–100 predmetov (pošiljatve so proste poštne), prejme popolnoma urejeno zbirko prirodnin za svojo šolo brezplačno. Tako bodo imeli srbski učitelji mnogo lažje delo.

Kongres jugoslovanskih učiteljev se bo vršil v Belemgradu prihodnje leto (1907). Čas in dan in dnevni red se določi na shodu srbskih učiteljev, ki se bo vršil letos dné 19. avgusta. Tega shoda se udeleže tudi učitelji iz Stare Srbije, Makedonije, Črne gore, Bosne in Hercegovine, Dalmacije, Hrvaške in Ogrske. Na kongres bodo pozvani tudi predstojniki slovenskih, hrvaških in bolgarskih učiteljev.

Pri zadnjih občinskih volitvah na Dunaju je bilo v občinski svet izvoljenih pet ljudskošolskih učiteljev in dva srednješolska profesorja, ki jih je krščansko-socialna stranka postavila kot

kandidate. Kandidat „Svobodne šole“, Hohensinner, je pa propadel.

† **Cvetko Rubetić.** Naši hrvatski bratje žalujejo za iskrenim rodoljubom in vrlim pedagogom, kanonikom Cvetkom Rubetićem, ki je umrl dné 4. majnika v Zagrebu. „Krščanska škola“, kateri je bil pokojnik utemeljitelj in veledušen dobrotnik, je prinesla o njem na uvodnem mestu daljši nekrolog, iz katerega povzemamo sledeče podatke:

Cvetko Rubetić je bil posvečen v duhovnika l. 1866. in je bil kmalu potem nastavljen za kateheta na zagrebški realki. Tu je deloval skoraj trideset let. V tem času je poleg svojih navadnih poslov napisal več učnih knjig: Liturgiko in dogmatiko za srednje šole, dogmatiko, moraliko in cerkveno zgodovino za učiteljsko, priredil je nekaj molitvenikov za mladino, prevel lepe šmarnice itd. Zanimal se je tudi za katehetiko. Njemu in pa ravnatelju učiteljskega Karolu Matiću gre zasluga, da so se vršili na Hrvatskem nekateri katehetski sestanki, ki so marsikaj dobrega storili za napredek krščanske vzgoje in verskega pouka. V letih 1878—1898 je bil pokojnik tudi urednik svetojeronimskega društva, in vse knjige, ki so v tej dobi šle v svet, so prišle izpod njegovih rok. Razun tega je deloval Rubetić lepo število let kot vzgojitelj v kraljevem plemiškem konviktu. L. 1896 je postal stolni kanonik zagrebški in odprlo se mu je novo polje delovanja. Pa tudi sedaj mu je bilo šolstvo vedno pri srcu. — Preteklo zimo je pričel bolehati in prav na svoj 65. imendan (dné 4. majnika) je izdihnil svojo blago dušo. Veličastni pogreb je pričal, kako spoštovan je bil kanonik Rubetić pri vseh slojih prebivalstva. „Krščanska škola“ je stavila predlog, naj bi se pokojniku v spomin izdala posebna spominška knjiga, pri kateri naj bi sodelovali

bivši njegovi učenci in kolegi. Bratom Hrvatoma naše iskreno sožalje.

Slovstvo. Pri našem cesarju. Spisal Rud. G. Peerz, c. kr. profesor. Poslovenil Ivan Krulc, c. kr. vadniški učitelj. Izdalo in založilo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ v Ljubljani. Izvod 10 h. Mala knjižica, ki obsega 15 strani, mično popisuje en dan in potem v velikih obrisih eno leto iz življenja presvetlega cesarja. Za darilo otrokom zelo primerna. Z ozirom na blagi namen, kateremu je skupiček določen, je zelo želeli, da se kar najbolje razpečava.

Sedmi katehetski sestanek na Hrvaškem. Naši bratje na jugu bodo prihodnji mesec imeli zopet katehetski zbor s sledečim programom: Dné 9. julija ob 6. uri popoldne privatni sestanek v mali kazinski dvorani. Dné 10. julija ob 8. uri maša v cerkvi sv. Katarine. Ob 9. uri se prične javni shod s sledečim sporedom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika katehetskega odbora. 3. Izvolitev predsednika in dveh tajnikov za shod. 4. Razprava o „načrtu pravil za društvo hrvaških katehetov“. 5. Predavanje: „O duhovnih vajah na srednjih šolah“ (Dragutin Boršič, katehet na kr. vel. gimnaziji v Belovaru). 6. Praktično predavanje o temi: „Kaj prepoveduje Bog v peti zapovedi“ (Ferdo Heffler, katehet na učiteljski pripravnici v Zagrebu). 7. Posebni predlogi, ki jih je treba predložiti odboru pred zasebnim sestankom. — Hrvatje kažejo prav hvalevredno zanimanje za katehetska vprašanja. V tem oziru so nam Slovencem lep izgled. Kedaj se bode pri nas kaj sličnega priredilo?

Zanimiva katehetska knjiga iz 18. stoletja. V „Krščanski školi“ opozarja A. Špoljar na znamenito knjigo, katero je spisal okoli leta 1734 O. Jurij Mulih iz družbe Jezusove pod naslovom

„Poszel apostolski vu navuku kerschanskom postavljen“. Knjiga, ki je izšla na željo zagrebškega škofa Jurja Branjuga, obsega celotno razlago krščanskega nauka. Narečje, ki se ga je O. Mulih posluževal, je kajkavsko, bolj podobno naši slovenščini, kot sedanji književni hrvaščini. Slog je lahek in gibčen, dikcija krasna. Sam pravi, da se je zaradi tega, da mora pisati lepšim jezikom, bolj prilagodil Zagrebčanom, kakor pa Karlovčanom, Varaždincem ali Požežanom. Gledé na vsebino je delo mojstrsko dovršeno in še za sedanji čas vzgledno. V indeksu spominja Mulih, da njegovi nauki obsegajo dve knjigi. V prvi so natiskani najpreje razgovori v katerih se tolmači korist in potreba krščanskega nauka, dolžnosti veroučitelja, način krščanskega nauka in dolžnost se ga učiti. Vso razlago je potem O. Mulih razdelil na pet „stran“ (ali delov): O veri, ufanju i molitvi, o ljubavi i deset zapovijedi božjih, o svetim zakramentima in o dužnostima. Za izgled poglavje o načinu krščanskega nauka:

Spoznanje nas uči, da može dobar način mnogo tomu pomoći, da se može nauk hasnovito podavati i dobro zapamtiti. Zato:

Kakav je najbolji način za podavanje krščanskoga nauka?

Ovaj: 1. da učitelj dade pred učnikom pjevati koju pobožnu popijevku, kao što je: Dodi k nama Duše sveti ili koja druga vremenu primjerena popijevka;

2. da se glasno, razgovjetno i pobožno prekrži pazeći, ako se tko ne bi dobro prekrizio, da ga ljubazno opomene i nauči;

3. da u kratko povjedi ono, što je na zadnjem nauku povjedeno, da bolje ostane u glavi;

4. da počne nauk dobro pripravljen, lakim načinom, po kratkom pitanju i odgovaranju;

5. da ne nauča odviše dugo, da ne bi komu dosadilo slušati;

6. da na koncu upita: što su se naučili? da pohvali one, koji znadu, pa ako može, neka vrijednima podijeli darove, kod kojih bi bila dužna pomoći sva općina, jer se ovdje ide za hasnom sve općine.

Za što se ima učitelj skrbiti naučavajući?

Za ovo, da kao što po prodikama užije u srcu slušatelja ljubav Božju i želju za vječnim stvarima, a volju potiče na dobra djela, tako po nauku neka razum u kratko prosvjetljuje, neka naviješta grijehe, kojih se moraju čuvati, i kreposti, koje je potrebno očitovati u životu, da se mogu ugnuti vjekovitoj kaštigi i doći u diku nebesku.

Može li učitelj i po nauku bez prodike srca užgati i volju na dobro ganuti?

Može ovim načinom:

1. Ako je nauk koje vjere, koja je dar Božji, svjetlost itd, to može negda uzdahnuti: O slušatelji moji! Koliki je ovo dar i svjetlost spoznati Boga, sv. Trojstvo!

2. Ako je nauk prvoga članka vjere, da je Bog Stvoritelj svega svijeta, može uzdahnuti: O čovječe, spoznaj Stvoritelja! ... Ljubiš svojega zemaljskoga oca, jer te bez njega ne bi na svijetu bilo, ali ni to nije moglo biti bez Boga itd.

3. Sličnim se načinom mogu u svakom nauku pridati takova uzdisanje i užganja srca, sada na vjeru, sada na ufanje, sada na ljubav, sada na pokoru, pokajanje, obećanje i druge kreposti, o kojima bude govor.

Toliko o Mulihovi teoriji. — Kajkovske pisatelje prištevajo slovenskim

slovstvenikom. A prepričani smo, da komaj ve kdo za tega znamenitega kateheta iz 18. stoletja. Zanimivo bi bilo vedeti, če se je njegova knjiga tudi na Kranjskem rabila.

Ženske pri šolski upravi. Zanimiva novost se je pojavila v Švici. — Stališče žene kot družinske matere in značilne lastnosti njenega značaja, usmiljenost, skrb za otroke jo zlasti store sposobno, da uspešno sodeluje pri dobrodelnih napravah in pri vzgoji. Ta naravni poklic žene upoštevajo zlasti švicarski zakoni. Že l. 1899. je ljudskošolski zakon za Curih določil, da se privzamejo žene v komisijo za organizacijo in nadzorstvo delavnih šol. V vsakem okraju je nastavljena po ena ali po več nadzornic, ki morajo vsako leto najmanj po dvakrat obiskati svojo šolo in o njenem stanju poročati komisiji. Poleg tega imenuje vzgojni svet za vsak kanton po eno nadzornico, ki vodi tečaje za izobrazbo učiteljic na delavnih šolah in po potrebi obiskuje tudi šole. Od države vzdrževani otroški vrtci in zavetišča imajo prav tako deloma žensko nadzorstvo. Vendar je bil doslej vpliv žene v Švici omejen na delavne šole. Š 10 novega šolskega zakona za kanton Curih pa splošno določa: „Občine so upravičene polnoletne švicarske meščanke voliti kot članice v šolske urade in korporacije za oskrbovanje ubogih.“ S tem je vplivu žene odprto vse šolstvo. V vseh zastopih ima posvetovalni in odločevalni glas v vseh vprašanih, ki se tičejo šolstva in vzgoje. Ta pridobitev je popolnoma utemeljena v njenem svojstvu. Žena je namreč rojena vzgojiteljica. In marsikatera preprosta kmetica ima več vzgojnega čuta, kakor učeni pedagogi. Zato bodo žene gotovo pri šolski upravi uspešno sodelovale in abstraktne teorije izpopolnjevale s svojim praktičnim mišljenjem.

Zlasti poudarjajo švicarski listi, da bode nova uprava gotovo blagodejno vplivala na moralno in versko vzgojo šolske mladine in tako pomagala, da ne bode šola le zgolj učilnica, ampak tudi vzgojevalnica. —

Pozor tamburaši! Izašle su sledede partiture i to: (Kuropatkinova koračnica od Drag. Hruze K 1'20. Smjesa Srb. pjesama, veliki potpuri od Drag. Hruze K 4—. „U Boj koračnica“ od Drag. Hruze iz opere Nikole Šubić Zrinskoga K 1'20. Proljetni san, koncertna melodija uglazbio Drag. Hruza K 2—. Album hrv. nar pjesama sa podmetima riječima od Drag. Hruze K 2—. Album srb pjesama sa podmetima riječima od Drag. Hruze K 2—. Album bosanskih nar. pjesama od Drag Hruze K 1'60.

U tisku se nalaze sledede Albumi sa brač I Album slov. nar pjesama; album slov. pučkih pjesama; Album ruskih nar. pjesama, českih nar. pjesama; Album internationalnih pjesama, sve sa podmetima riječima iste narodnosti; sve ove partiture i albumi dobivaju se samo kod prve sisačke tvornice tambura J Stjepušina u Sisku.

Umesten opomin. Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je poslala vsem svojim podružnicam sledečo okrožnico: Premnogokrat opazuje podpisano vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“, da porablja posamezne podružnice svojevoljno denar, ki naj se po pravilih celokupno steka le v naši glavni blagajni.

Nekatere izmed njih podpirajo razna obrambna društva, ki so v njih okraju ali deželi, druge kupujejo ob danih prilikah drage vence, tretje nam zopet pošiljajo ne prevažna obvestila v priporočenem ali celo ekspresnem pismu, ali porablja drage denarne nakaznice mesto poštno-hranilničnih čekov, ki so v nebrojnem številu raztreseni po slovenskem svetu.

So pa tudi, ki potrošajo skoraj vso nabrano udnino v to, da sijajneje prirede svoj občni zbor. Nabavljajo si namreč dragih tiskanih vabil ter si naročajo godcevpiskačev. Vsled tega plačujejo godbeno licenco ter nam slednjič pošiljajo ostanek v malonkostnem znesku — morebiti 5, 7 ali 10 kron v našo družbino blagajno.

Opetovano je podobnosti ožigosavalo družbino vodstvo v svojih oklicih; a do danes zelo zaman.

Zato pozivljemo vsled ponovljenega sklepa 172. vodstvene seje izza 16. majnika 1906 še enkrat s pričujočim posebnim pismom vse svoje podružnice in njih č. funkcionarje, naj štedijo z nabranim denarjem. Vse kar nabere kaka podružnica, je last osrednjega družbinega vodstva in nikdo nima pravice s tem denarjem razpolagati po svoje. Le če družbino vodstvo povodom prošnje dovoli od slučaja do slučaja, le takrat — sicer nikoli in nikjer.

Čast pa bodi vsem onim podružnicam, ki popolnoma umevajo naš težki položaj in jim je vedno to pred očmi, da ima naša družba le rednih troškov do 3600 kron na mesec

Prav kratko dobo bi se mogla naša družba držati, ako bi vse podružnice delale po tem tu Vam znanovanem načinu. Saj naj nam po družbinih pravilih prihajajo glavni in najzanesljivejši dohodki uprav da naših podružnic.

Slavni podružnični odbori! Revnega in bednega, a toliko upapolnega naroda previdni činitelji bodimo vsi — Vi in mi.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, dne 30. majnika 1906.

Glasba. Marijine pesmi za mešan zbor in orglje zložil P. H. Sattner. Partitura K 1:80, glasovi po 50 vin. Založila Katoliška Bukvarna. Priporočamo.

Katoliško šolsko društvo za Avstrijo. (Katholischer Schulverein) je praznovalo pretekli mesec dvajsetletnico svojega obstanka. Ob tej slavnosti (20. majnika) je bila blagoslovljena nova društvena zastava, kateri je kumovala prevzvišena kneginja Sofija Hohenberg, soproga prestolonaslednika - protektorja. Leta, ki jih ima kat. šolsko društvo za seboj, so leta vztrajne agitacije in neutrudljivega dela. Društvena statistika izkazuje v teh letih več kot 12 000 shodov; samo v zadnjem letu jih je bilo prirejenih čez 900. — Po svojih pravilih ima društvo namen: „razširjati krščanska načela v šoli in družini“. Zato je na svojih shodih zlasti razpravljalo o avstrijskih šolskih razmerah in v zadnjih letih razvilo obsežno agitacijo proti „svobodni šoli“. Načeloma zahteva društvo katoliške državne šole za katoliške otroke in zametuje takozvano interkonfesionalno šolo, kakoršna je vpeljana v Avstriji. Izpremembe šolskega zakona sicer društvo ni doseglo, vendar se je njemu zahvaliti, da se je v zadnjih desetletjih v šolstvu marsikaj katoličanom koristnega doseglo. — A ne le z živo besedo, tudi s pismom je društvo razširjalo idejo verske vzgoje. Društveni časniki so: „Die christliche Familie“ s priloženo „Das gute Kind“ in „Weckruf“; društveni koledarček izide vsako leto v 45.000 izvodih in se ves razpeča. — Propagando dejanja izvršuje kat. šolsko društvo s tem, da ustanavlja zasebne katoliške šole zlasti tam, kjer se pojavlja posebna potreba ali izraža želja. Za krščansko vzgojo učiteljstva skrbi z ustanavljanjem učiteljskih semenišč in konviktov. Tako podpira gmotno: katoliško učiteljsko semenišče v Feldkirchu na Predarlskem in učiteljske konvikte v Gradcu in Reichenbergu; na Dunaju in v Lincu pa je ustanovilo na lastne stroške popolna katol. učiteljska. Ni treba posebej opozarjati, da so ti vzgojni zavodi velikega pomena za razvoj kršč. gibanja med učiteljstvom. Naj bi katol. šolsko društvo tudi v bodočnosti še dolgo blagodejno delovalo v prosepah šolstva in učiteljstva.

„Slovenski Učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.
